

Izkušnja kot povabilo

Opis pogovora z otroci o gozdu in gozdarstvu v zimski šoti v naravi

Špela HABIČ*

UVOD

V demokratični družbi, v kakršno se nameravamo razviti, želi javnost tvorno sodelovati pri odločanju o vseh pomembnejših zadevah. Za pravilno odločanje pa je potrebna precejšnja mera znanja. Ob prebiranju številnih člankov in ob drugih pogovorih o gozdu in gozdarstvu, ki so dokaj pogosti v času spreminjanja zakonodaje s tega področja, je mogoče ugotoviti, da je splošno poznavanje povezanosti in prepletenosti življenjskih procesov v naravi in posebej v gozdu precej slabo, vsekakor slabše, kot bi moralo biti. Ni moj namen iskati vzroke in krivce za tako stanje. Prispevala bi rada le majhen korak v smeri izboljšanja stanja.

Tudi ali predvsem gozdarji sami si moramo prizadevati, da z izobraževanjem javnosti dvignemo raven splošnega znanja o ekologiji, naravi in gozdovih, saj je to pogoj, da bo družba sposobna usmerjati svoj razvoj brez hkratnega uničevanja prostora, v katerem živi. Tega dela bi se seveda morali lotiti načrtno in organizirano, obenem pa ne bi smeli izpuščati iz rok majhnih priložnosti, ki se nam ponujajo.

Zaradi sto in več let trajajoče življenjske dobe dreves moramo gozdarji znati gledati naprej. Tako, kot se pri našem delu posvečamo mladim sestojem, jih negujemo in oblikujemo za naprej, se velja tudi pri izobraževalnem delu posebej posvetiti otrokom. Zanje moramo ohranjati naše gozdove čim bolj naravne in zdrave in oni so tisti, ki jih bodo prevzeli v oskrbo, ko se bomo mi umaknili k počitku.

Nekatere Gozdnogospodarske organizacije bolj ali manj redno sodelujejo z osnovnimi in srednjimi šolami, vendar si upam

trditi, da vse možnosti še zdaleč niso izkoriščene. Gotovo ni dovolj le sedeti in čakati, da nas učitelji pokličejo v šolo. Ponudimo jim našo pripravljenost in izrazimo dobro voljo, pa bomo na zaprta vrata verjetno le redko naleteli.

ZIMSKA ŠOLA V NARAVI JE PRILOŽNOST ZA BESEDO O GOZDU

Vsako zimo učenci 5. razredov osnovnih šol odhajajo v zimsko šolo v naravi – predvsem z namenom, da se naučijo veščin alpskega smučanja in teka na smučeh. Večina šol organizira to dejavnost tako, da otroci približno teden dni preživijo v planinskih ali drugih domovih izven mest, ob smučiščih, bližje naravi. Smučanju sledijo vsak dan tudi ura ali dve pouka, ki je seveda naravoslovno obarvan ter razna predavanja o preživetju v naravi, smučanju, gorah in podobno. Zakaj se ne bi temu pridružila tudi kakšna ura o gozdu, ki bi se smiselno vključila v celoto?

Povsem nevsiljivo bi gozdarji lahko izkoristili priložnost, da otrokom na kratko predstavimo gozd v ekološkem smislu in njegov pomen za vse nas. Zaradi drugačnega okolja, kot so ga vajeni iz šole, in posebnosti doživetij ob bivanju v naravi, je primerno pripravljena in izvedena ura lahko mnogo bolj učinkovita, kot deset ur pouka o gozdu v šolskih klopeh. Prav zaradi tega se mi zdi zimska šola v naravi lepa priložnost, da del svojega znanja posredujemo generaciji, ki ga bo prejkoslej potrebovala.

ODKRIVANKA – ZAKAJ IN KAKO

Pred vsakim, ki se začne poigravati z mislijo, da bi stopil pred razred otrok in jim

* Š. H., dipl. inž. gozd., Gozdno gospodarstvo Postojna, 66230 Postojna, Vojkova 9, Slovenija

nekaj povedal, ali bolje, se pogovoril z njimi o gozdu, se pojavita vsaj dva problema: kaj jim povedati in kako jim povedati. Poleg tega, da gozdarji nismo pedagoško izobraženi, je težava tudi v tem, da ne poznamo njihovega predznanja – ne vemo torej kje začeti in na kako zahtevni ravni naj bo naš pogovor. Dolgotrajno listanje po težko dostopnih učnih programih za nižje razrede in iskanje v njih nekaj ur o gozdu, drevesih in živalih se mi ne zdi pravi način iskanja odgovora. Napake, da bi bil naš nastop premalo ali preveč zahteven in zato nezanimiv, pa si tudi ne smemo privoščiti.

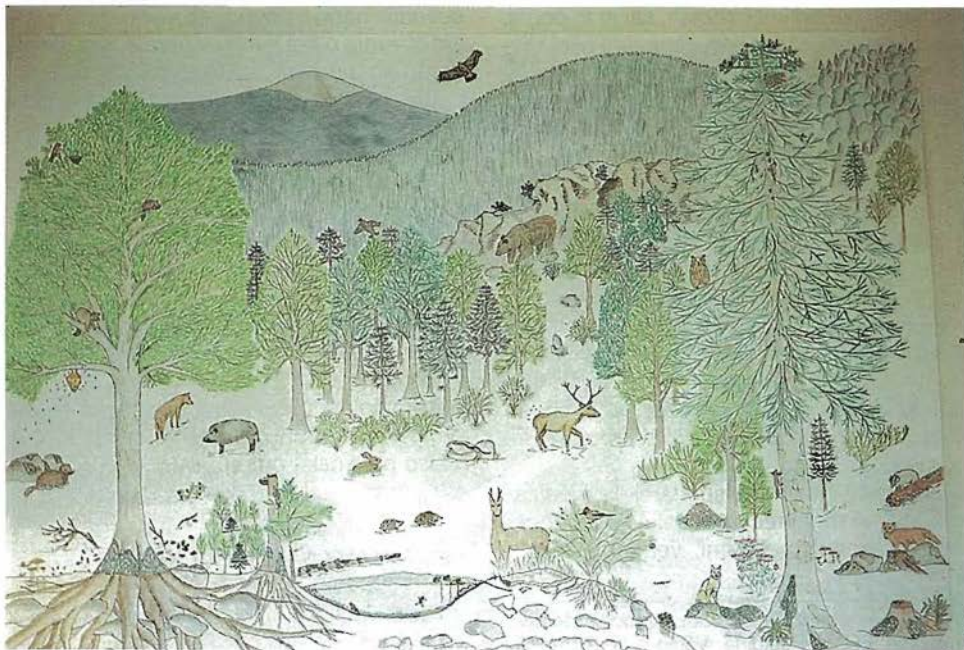
Predznanje otrok o naravi in gozdu bomo najlažje spoznali v razgovoru z njimi. Seveda ne tako, da bi organizirali kakšne posebne ankete ali celo preverjanje znanja – to lahko ugotovimo kar na začetku našega srečanja na način, ki sem ga imenovala **ODKRIVANKA**. To sem prvič preizkusila minulo zimo v šoli v naravi postojnskih osnovnošolcev na Mašunu in se je – tudi po mnenju prisotnih izkušenih učiteljev – pokazala kot zelo dobra.

Za pogovor si pripravimo veliko sliko gozda s čim več vrstami živali in rastlin na

njej, od najmanjših do največjih, v in na tleh ter tistih v zraku. Panoramskemu pogledu na gozd dodamo detajle življenja v tleh, v vodi, v zeliščni in grmovni plasti in na drevju, saj bomo vse to uporabljali kot ilustracijo kasneje v pogovoru (slika 1). Vsak del slike zatem prekrijemo s »post-it« papirjem. (To je papir, ki ima na eni strani pas lepila, ki se prime na vsako podlago in se brez sledov tudi odstrani, dobi pa se tudi že v naših papirnicah).

Za začetek bomo po predstavitvi sebe in obrazložitvi namena našega srečanja ustvarili radovednost pri otrocih in motivacijo, da poskusijo odkriti sliko. Otroci naj imenujejo rastline, živali in dele nežive narave, za katere vedo, da so v gozdu, mi pa jih sproti odkrivamo, tako da je kmalu odkrit celoten prizor. Na ta način smo jim dali občutek, da so gozd sami odkrili, hkrati pa smo jih že takoj na začetku pritegnili k aktivnemu sodelovanju, namesto da bi samo bolj ali manj dolgočasno poslušali naše izvajanje. V tem času imamo priložnost približno izvedeti kaj in koliko vedo o gozdu, kaj slišijo prvič in kaj jim ni najbolj znano. Njihovo aktivnost v obnavljanju svo-

Slika 1: Gozd je pester – primer slike za delo z otroci

jega predznanja in povezovanju le-tega z novimi spoznanji ves čas pogovora vzdržujemo s čim več vprašanji. Predno jim kaj razložimo, naj jih čim več izrazi svoje mnenje, posamično ali tako, da se vsi hkrati z dvigovanjem rok opredelijo za enega izmed alternativnih odgovorov.

O ČEM NAJ TEČE BESEDA

Da bi razjasnili pojme, jim zastavimo osnovno vprašanje: kaj je gozd, s podvprašanji: ali imamo gozdove v mestih in v čem je razlika med parki in gozdovi. Odgovore seveda poiščemo skupaj. Razliko med gospodarskimi gozdovi in pragozdovi običajno znajo približno razložiti, čeprav imajo o pragozdovih zelo različne, zanimive in večinoma zmotne predstave. Mnenja o tem, ali je človek že bil v pragozdu, ali ne, so zelo deljena. Misel, da se človek lahko sprehodi skozi pragozd in v njem občuduje vso divjo lepoto nedotaknjene narave, ne da bi bil kakorkoli ogrožen, otroke večinoma tako pritegne, da bi se najraje kar takoj odpravili tja, posebno še, ko izvejo, da imarno pragozdove tudi v Sloveniji.

Zato z velikim zanimanjem poslušajo, ko jim na primeru pragozda s pomočjo slike razložimo, kako pomembna je prisotnost vseh vrst majhnih in velikih organizmov v gozdu, kako so med seboj povezani v prehranjevalne verige, kot npr. zajci in lisice in kakšno vlogo ima vsaka skupina izmed njih za ohranjanje naravnega ravnotežja v zdravem, vitalnem gozdu. Razložimo jim življenjski krog drevesa, od semena do odraslega drevesa in njegovega počasnega razpadanja, ko se skozi desetletja s pomočjo milijonov drobnih organizmov počasi »stopi« v hrano mladim drevescem.

Na vprašanje, kaj vse je potrebno za rast drevesa, nam bodo kar dobro odgovorili, le za mikorizo ne vedo. Zato jih presenetimo z dejstvom, da drevesa za svojo rast nujno potrebujejo pomoč drobnih mikoriznih gliv. Predstavimo jim vlogo živalskega sveta v tleh in zadrževalno moč koreninskega pleteža. Na enostaven način jim razložimo proces kroženja vode in fotosintezo. S tem pa že preidemo na vpliv gozdov na okolico in njihov pomen za ohranjanje čistega zraka

in pitne vode, kar iz šole sicer že vedo, vendar smo jim tokrat predhodno pojasnili kako vse to deluje.

Delo gozdarjev si otroci večinoma predstavljajo kot sekanje dreves in dovažanje lesa iz gozdov, zato jim moramo razložiti, da ob tem skrbimo za ohranjanje naravnega ravnotežja in trajnost gozdov. Prav je tudi, da jih seznanimo s težavami in problemi, ki nas tarejo, kot sta npr. preštevila rastlinojeda divjad in onesnaženost ozračja.

Ob tem otroci zasluţijo kako pomembno je dobro poznavanje narave in gozda za pravilno gospodarjenje z njim in kako nujno je varovanje narave pred uničevalnim delovanjem človeške civilizacije. Gozd mora obstati v naši okolici, da nam bo čistil zrak in nas oskrboval s pitno vodo, da bo varoval naše kraje pred vetrovi in plazovi in ohranjal ravnotežje v naravi.

Seveda ostaja ogromno poglavij neodprtih, a paziti moramo, da vse skupaj ne traja predolgo. Njihova koncentracija običajno traja le slabo uro. Utrujenost zaradi celodnevnih aktivnosti na svežem zraku pa to, kljub njihovi aktivnosti in zanimivosti pogovora, kvečjemu zmanjšuje. Zaključimo s kratkim povzetkom najbolj bistvenih vsebin v smislu ekologije, varovanja gozdov, spoštovanja in pomembnosti poznavanja narave. Na koncu so kot darilce vsakemu izmed njih primerne značke, priponke ali prospekti o gozdu, ki nam morda zaprašeni leže v kakšnem kotu skladišča.

NAMESTO ZAKLJUČKA POVABILO

V prihajajoči zimi bo ponovno mnogo otrok odšlo na smučišča in v naravo. Izkoristimo njihovo dobro počutje v prijaznejšem okolju in jim en dan popestrimo z uro, ki bo drugačna od pre mnogih ur v šolskih klopeh. Ponudimo šolam, učiteljem našo pripravljenost, da jih za kratek čas nadomestimo pri otrocih. Verjemite mi, da bodo to z veseljem sprejeli, naš trud pa bo poplačan že z zvedavimi očmi in navdušenjem otrok ob odkrivanju novega ter z občutkom, da smo prispevali kamenček v mozaik njihovega znanja – le-to se bo našim gozdom in gozdarstvu nekoč v prihodnosti gotovo še bogato obrestovalo.